

POLICIJOS VEIKLOS UŽTIKRINANT VIEŠĄJĮ SAUGUMĄ VERTINIMO YPATUMAI

Doc. dr. Laima Ruibytė¹
Vilius Velička², MRU VSF, Kauno m. VPK Žaliakalnio PK
Timas Petraitis³

¹Mykolo Romerio universiteto Kauno Viešojo saugumo fakulteto Humanitarinių mokslų katedra
V. Putvinskio g. 70, LT –44211 Kaunas–ACP
Telefonas (8~37) 30 36 64
Elektroninis paštas laimaruibyte@mruni.eu

²Mykolo Romerio universiteto Kauno Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedra ²
V. Putvinskio g. 70, LT –44211 Kaunas–ACP
Telefonas (8~37) 20 67 50
Elektroninis paštas: vilius.velicka@mruni.eu

³timaspetraitis@mruni.eu

***Pagrindinės sąvokos :** policijos pareigūnai, policininkų požiūris į bendravimą su piliečiais, policijos ir visuomenės bendradarbiavimas, policininkų veiklos motyvai.*

SANTRAUKA

Visuomenės nuomonės apklausos rezultatai rodo, kad Lietuvoje policija pasitiki daug mažesnė gyventojų dalis, negu kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, todėl šiame tyrime siekėme išsiaiškinti, gyventojų požiūrį į policijos darbo kokybę, pačių policininkų požiūrį į savo darbą; ir žmonių turėjusių ir neturėjusių tiesioginio kontakto su policijos pareigūnais vertinimo skirtumus, bei nustatyti gyventojų ir policininkų bendradarbiavimo ypatumus.

Tyrime dalyvavo 334 asmenys: 178 gyventojai ir 156 policininkai. Tyrimo tikslu buvo sukonstruotos dvi anketos, kurių pagalba siekėme išsiaiškinti įvairius policijos veiklos vertinimo aspektus. Viena 14 klausimų anketa buvo skirta pareigūnams, kita – 16 klausimų anketa buvo skirta gyventojams. Rezultatai parodė, kad daugiau kaip pusė kontaktavusių su policijos pareigūnais (64,9 %) vertina jų bendravimą palankiai (labai gerai ir gerai), tačiau ir blogai bei labai blogai vertinančių su jais bendravusių pareigūnų darbą gyventojų yra nemažai (35,1 %). Apie pusę nukentėjusių nuo nusikaltimo piliečių gerai vertina policijos darbuotojų profesionalumą, bet kita panašaus dydžio piliečių dalis vertina juos gana kritiškai. 59,4 % nukentėjusiųjų mano, jog jiems nepakankamai buvo suteikta informacijos apie tyrimo eigą arba ji buvo nelabai suprantama. Labiausiai gyventojai bendravime su policijos pareigūnais pasigenda

paslaugumo, dėmesingumo ir pagarbumo. Tendencija, nors ir labai nežymi, būti mažiau dėmesingiems ir paslaugiams matyti ir pačių policijos pareigūnų atsakymuose. Pagrindine nenoro pranešti apie nusikaltimą priežastimi abi pusės nurodo baimę nukentėti. Piliečiai antra pagal svarbą priežastimi, kodėl visuomenė nebūtų linkusi pranešti apie nusikaltimą, nurodė neigiamą bendravimo su policija patirtį. Tyrimas išaiškino motyvacinius veiksnius darančius įtaką policininkų veiklai.

ĮVADAS

Iki 20 a. vidurio Vakarų pasaulyje vyravo požiūris, kad policininkui, atliekančiam savo funkcijas, užtenka suprasti veikimo taktiką ir turėti elementarias teisinės žinias. Tai buvo siejama su tuo, kad pati policija buvo identifikuojama ne kaip paslaugas teikianti organizacija, o kaip baudžiamąjį persekiojimą vykdanči organizacija. Tik 20 a. pabaigoje Vakarų pasaulyje išsivyravo naujos viešojo valdymo tradicijos, kurių centras yra žmogus. Žmogaus teisės tapo daugelio socialinių gyvenimo sričių prioritetu [5]. Todėl iškilo būtinybė ir policijai, kaip vienai iš svarbiausių institucijų, užtikrinančių viešąją tvarką ir viešąją saugumą, peržiūrėti savo prioritetus ir suformuluoti savo koncepciją, kurios tikslas būtų teikti paslaugas visuomenei. Moksliniais tyrimais patvirtinta, kad vienoje svarbiausių policijos veiklos sričių – nusikaltimų išaiškinime, be visuomenės pagalbos policija išaiškina mažiau nei 10 procentų nusikaltimų [6]. Policijai priėmus filosofiją, kurios pagrindinis tikslas yra ne baudžiamasis persekiojimas, o paslaugos teikimas piliečiams, įtraukiant juos į nusikaltimų prevencijos programas, iš esmės pakeitė policijos ir visuomenės santykius. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymo 14 straipsnio 3-je dalyje, kuri įsigaliojo nuo 2008 m. spalio 1 d., yra numatyta, kad teritorinės policijos įstaigos atlieka šias funkcijas [4]:

1) atsižvelgdamos į kriminogeninę padėtį ir vietos gyventojų poreikius, kartu su savivaldybių institucijomis, įstaigomis, asociacijomis ir kitais asmenimis kuria ir įgyvendina nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos programas;

2) pagal savo kompetenciją įgyvendina nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir atlieka jų tyrimą;

3) organizuoja ir įgyvendina priemones viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui užtikrinti;

4) nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų ar esantiems bejėgiškos būklės asmenims teikia neatidėliotiną gyvybei, sveikatai ar turtui išsaugoti reikalingą pagalbą;

5) policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka saugo rastus ir perduotus policijai dokumentus, daiktus, vertybes ir kitoki turtą ir imasi priemonių grąžinti juos teisėtiems savininkams ar valdytojams;

6) atlieka eismo automobilių keliais priežiūrą ir policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka patruliuoja viešose vietose;

7) teisės aktų nustatyta tvarka atlieka paiešką dingusių ar pasislėpusių asmenų, kurių buvimo vieta nežinoma ir dėl kurių teisės aktų nustatytais pagrindais ir tvarka priimtas sprendimas paskelbti paiešką, rastų neatpažintų lavonų, nežinomų ligonių ar nežinomų vaikų asmens tapatybės nustatymą;

8) teisės aktų nustatyta tvarka ir atvejais išduoda licencijas, leidimus ir kontroliuoja, kaip laikomasi nustatytų licencijuojamos veiklos sąlygų;

9) teisės aktų nustatyta tvarka nagrinėja asmenų pranešimus, prašymus ir skundus;

10) pagal savo kompetenciją tvarko registrų ir informacinių sistemų duomenis;

11) įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka vykdo teismų nuosprendžius, nutarimus ir nutartis;

12) teikia policijos generaliniam komisarui tvirtinti veiklos planus;

13) atlieka kitas teisės aktuose nustatytas funkcijas, reikalingas policijos uždaviniams apskrities teritorijoje įgyvendinti.

Nurodytos funkcijos atspindi susiformavusią policijos, kaip paslaugas visuomenei teikiančios institucijos, koncepciją, kuriai įgyvendinti būtina žinoti, kaip policija yra pasiruošusi įgyvendinti šią koncepciją ir kokia dabar egzistuojanti visuomenės nuomonė į tų funkcijų vykdymą.

Visuomenės nuomonės apklausos rezultatai rodo, kad Lietuvoje policija pasitiki daug mažesnė gyventojų dalis, negu kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Pavyzdžiui 2004 m. Suomijoje policija pasitikėjo 88 %, Danijoje 86 %, Austrijoje 76 %, Vokietijoje 76 %, Maltoje ir Švedijoje po 70 % gyventojų [7]. Mūsų artimiausi kaimynai latviai ir estai irgi labiau pasitikėjo savo policija (atitinkamai 60 % ir 40%) negu lietuviai (32 %). Tokie rodikliai iš esmės išliko nepakitę ir iki dabar. Policijos departamento užsakymu buvo atlikti tyrimai, kurių metu paaiškėjo, kad 2008 m. daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų, t.y. 53 %, policija pasitiki (2 %visiškai

pasitiki, 51 % pasitiki). 39 % apklaustųjų teigia, kad policija nepasitiki (6 % visiškai nepasitiki, 33 % nepasitiki). 2007 metai Latvijoje atlikti tyrimai parodė, kad policija pasitiki 45% gyventojų (5,3% - visiškai pasitiki, 39,7% pasitiki), o nepaįtikinčiųjų skaičius yra panašus kaip ir Lietuvoje – 37,1% [3]. Tuo tarpu Estijoje įvykusi policijos reforma stipriai pakėlė tiek policijos prestižą, tiek pačių policininkų pasitenkinimą savo organizacija [1].

Išanalizavus Lietuvos Policijos departamento užsakymu kompanijos „Baltijos tyrimai“ atliktus 2008 metais tyrimo „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“ duomenis [7] matyti, kad nuo 2004 metų iki 2007 metų pasitikėjimas policija nežymiai augo (nuo 48 % iki 57 %) ir tik 2008 metais truputį sumažėjo iki 53 %. Apklausos duomenimis Lietuvos gyventojai dažniausiai nepasitiki policija, nes mano, jog policija yra susijusi su nusikaltėliais ir policijoje vyrauja korupcija. Taip nurodė 36 % apklaustųjų gyventojų. Antra nepasitikėjimo policija priežastimi 26 % gyventojų nurodė blogą policijos darbą.

Gyventojai supranta ir nepakankamą savo indėlį į pagalbą policijos darbe su nusikalstamumu - 49 % gyventojų nurodė, kad policija palikta viena kovoti su nusikaltėliais, nes nesulaukia pakankamos paramos iš gyventojų ir visuomeninių organizacijų. Apklausoje 57 % respondentų patys pasirengę padėti policijai užtikrinti viešąją tvarką, tačiau tik 37 % mano, kad visuomenė Lietuvoje padeda policijai užtikrinti viešąją tvarką.

Kaip jau minėjome, pagrindinė piliečių nepasitikėjimo policija priežastis piliečių nuomone yra jos korumpuotumas - 58 % apklaustųjų nurodo, kad policijos pareigūnai savo veiksmais provokuoja duoti kyšį. Tokį poveikį bendram policijos įvaizdžiui, mūsų nuomone, daro gana nedidelė dalis policijos pareigūnų – kelių patruliai, tačiau jų veiksmų vertinimas formuoja bendrą nuostatą į policiją. Antra nepasitikėjimo policija priežastis – nepatenkinamas policijos pareigūnų darbas. Tačiau iš apklausos sunku nuspręsti, kokie konkretūs policininkų darbo aspektai yra įvertinami neigiamai - 80% apklaustųjų pažymi, kad policijos pareigūnų išvaizda yra tvarkinga, 46% nurodė, kad policijos pareigūnai yra mandagūs ir dėmesingi žmonėms, 40 % teigia, kad policijos pareigūnai greitai reaguoja į iškvietimus (atvyksta į įvykio vietą). Todėl mums atrodė svarbu išsiaiškinti, kokie konkretūs pareigūnų veiklos aspektai yra taisytini. Tuo tikslu buvo sukurta anketa skirta įvertinti policijos teikiamų paslaugų kokybę

Gyventojų nuomonė apie pareigūnų darbą, kaip ir bet kokios kitos nuostatos, formuojasi tiesioginio patyrimo pagrindu bei kitų nuomonės ar žiniasklaidos poveikyje. Mūsų tyrime siekėme išsiaiškinti, gyventojų požiūrį į policijos darbo kokybę, pačių policininkų požiūrį į savo darbą; ir žmonių turėjusių ir neturėjusių tiesioginio kontakto su policijos pareigūnais vertinimo

skirtumus. Tuo pačiu siekėme palyginti gyventojų ir policininkų saugumo jausmą ir jį įtakančius veiksnius bei nustatyti gyventojų ir policininkų bendradarbiavimo ypatumus.

TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo dvi tiriamųjų grupės: gyventojai ir policijos pareigūnai. Viso tyrime dalyvavo 334 asmenys: 178 gyventojai ir 156 policininkai. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių asmenų buvo iš Kauno apskrities, išskyrus tam tikrus gyventojus, kurie buvo apklausti elektroniniu anketos variantu internetu.

1 lentelė. Tyrime dalyvavusių asmenų charakteristika.

	Gyventojai		Policijos pareigūnai	
Viso	178		156	
Lytis	vyras	75	vyras	101
	moteris	100	moteris	52
	nenurodė	3	nenurodė	3
Amžius	jauniausias	17	jauniausias	21
	vyriausias	70	vyriausias	49
	vidurkis	29,6	vidurkis	29,16
Išsilavinimas	8 klasių	3		
	vidurinis (specialus vidurinis)	51	vidurinis (specialus vidurinis)	99
			aukštasis neuniversitetinis	34
	aukštasis	121	aukštasis	19
	nenurodė	3	nenurodė	4

Kaip matyti, gyventojų imtyje daugiau moterų (56%), o policininkų imtyje daugiau vyrų (64%), kas atspindi realiai egzistuojantį lyčių santykį nagrinėjamose imtyse. Nors tiriamųjų amžiaus vidurkis beveik identiškas (29,6 gyventojų ir 29,16 policininkų), tačiau gyventojų imtyje amžius pasiskirstęs plačiau. Jauniausiam tirtam gyventojui yra 17 metų, o vyriausiam – 70, kai policininkų imtyje jauniausiam yra 21, o vyriausiam – 49. Skiriasi tirtų policininkų ir gyventojų

išsilavinimo lygis - dauguma tirtų gyventojų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (68%), o policininkų - baigę vidurinę mokyklą (63%).

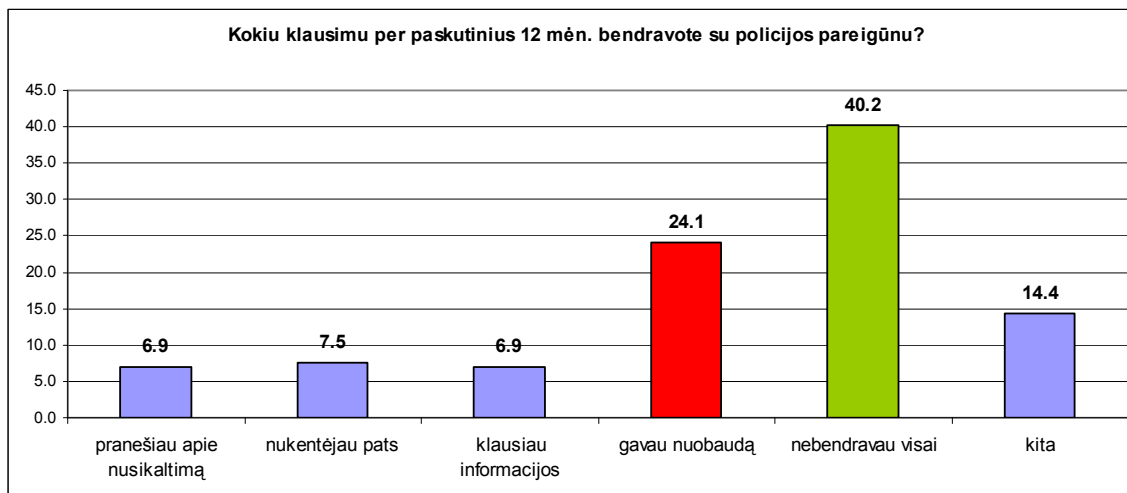
Tyrimo metodai. Tyrimo tikslu buvo sukonstruotos dvi anketos, kurių pagalba siekėme išsiaiškinti įvairius policijos veiklos vertinimo aspektus. Mus labiausiai domino, kaip gyventojai ir patys policininkai vertina policijos pareigūnų elgesį, profesionalumą, saugumo jausmą, bendradarbiavimo ypatumus. Viena 14 klausimų anketa buvo skirta pareigūnams, kita – 16 klausimų anketa buvo skirta gyventojams. Iš esmės tose abiejose anketose buvo pateikti tie patys klausimai respondentams, tik jie turėjo juos atsakyti iš savo vaidmens pozicijų. Pvz., gyventojams buvo užduodamas klausimas „Kaip vertinate su jumis bendravusio pareigūno darbą“, o pareigūnams „Kaip vertinate savo, kaip pareigūno, darbą?“, gyventojams – „Dėl kokių priežasčių neinformuotumėte policijos pamatę nusikaltimą?“, policijos pareigūnams – „Kaip jūs manote, dėl kokių priežasčių gyventojai neinformuoja policijos pamatę nusikaltimą?“ ir pan.

Tyrimo duomenys buvo apdoroti..naudojant SPSS 12.0 *for Windows* programą naudojant aprašomosios statistikos skaičiavimo metodus..

TYRIMO REZULTATAI

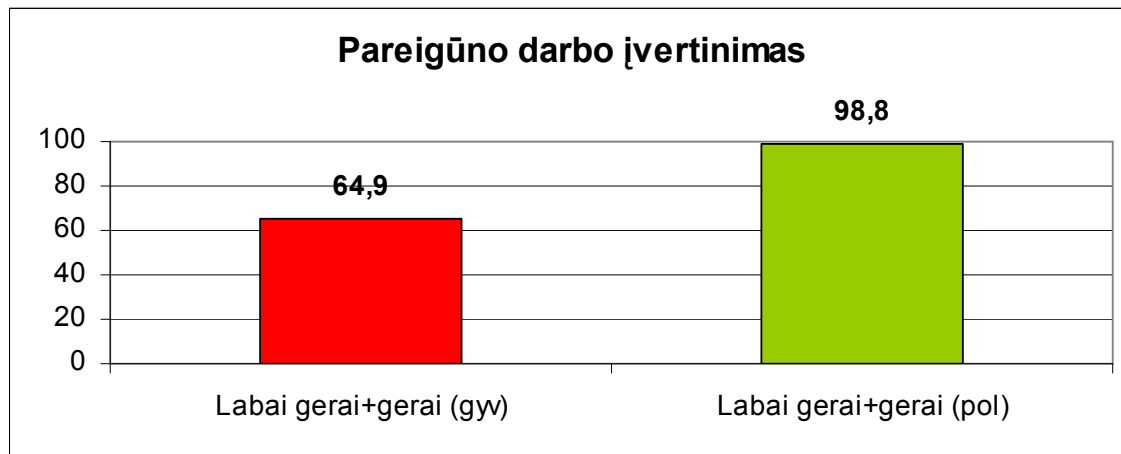
Siekdami išsiaiškinti, kokiomis aplinkybėmis dažniausiai bendrauja gyventojai ir policija, nustatėme, kad 40,2% gyventojų apskritai nebendravo su pareigūnais, o 24,1% buvo nubausti (apie 40% iš visų bendravusių) (1pav.).

1 paveikslas. Kokiose situacijose dažniausiai bendrauja gyventojai ir policija?

Tiek policijos pareigūnų, tiek gyventojų, susidūrusių su policijos pareigūnais, prašėme įvertinti pareigūno darbą. Į klausimus „Kaip vertinate su jumis bendravusio pareigūno darbą?“ (gyventojams) ir „Kaip vertinate savo kaip policijos pareigūno darbą?“ (policininkams) atsakymų pasiskirstymas matyti 2 paveiksle. Blogai ir labai blogai vertinančių su jais bendravusių pareigūnų darbą gyventojų yra 35,1 %, tuo tarpu savo darbą taip vertinančių policininkų buvo tik 1,2% (t.y. vienas iš 100).

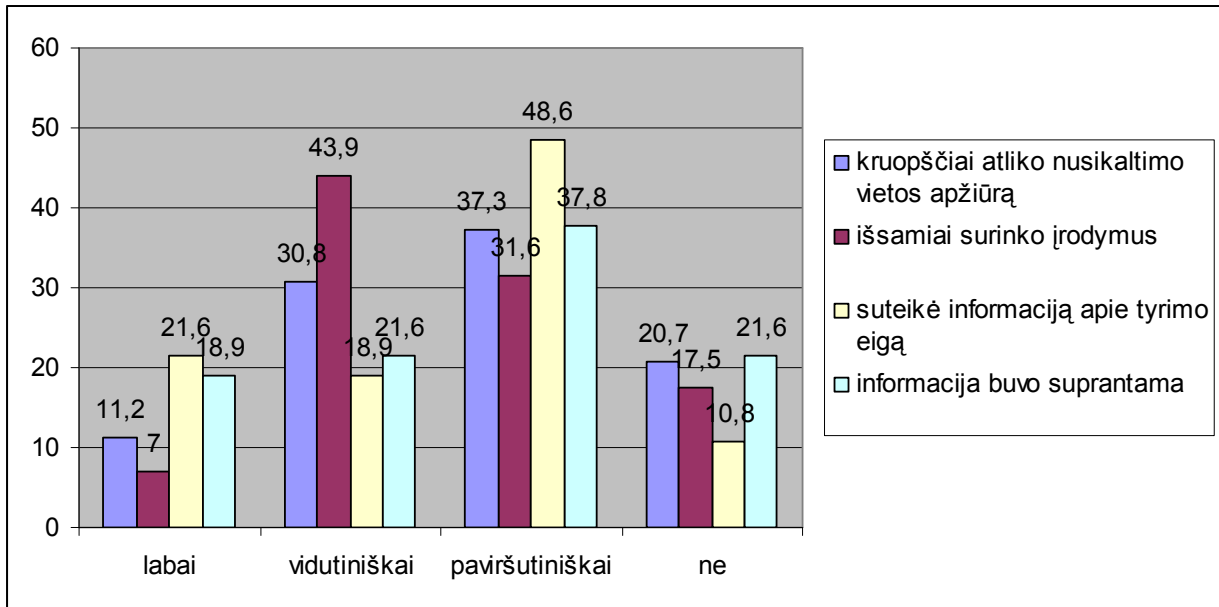
2 paveikslas. Kiek procentų policininkų ir gyventojų vertina pareigūno darbą labai gerai ir gerai?

Palyginus piliečių gavusių ir negavusių nuobaudą vertinimus gauta, kad pareigūno darbo vertinimas baudmės situacijoje skiriasi labai nežymiai nuo kitų bendravimo su pareigūnu situacijų. Pareigūno darbą blogai ir labai blogai įvertino 32,9% gyventojų, kurie buvo nubausti, ir 30,9% gyventojų, kurie bendravo su pareigūnu ne baudmės situacijoje (pvz. klausė kelio, informacijos)

Nors nukentėjusių nuo nusikaltimo gyventojų apklaustųjų imtyje buvo tik 7,5%, vis tik jų nuomonė formuojant kitų gyventojų nuostatą į policininkų profesionalumą turėtų būti didelė. Gauti duomenys atspindi jų požiūrį į policininkų darbo kokybę (3 pav.)

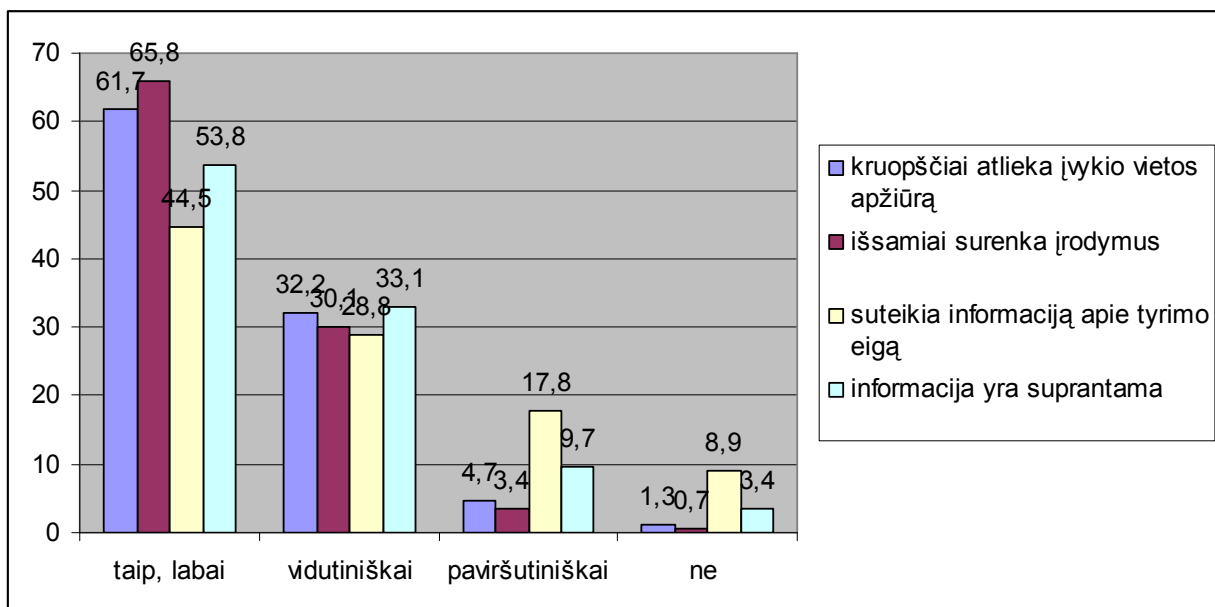
3 pav. Pareigūno profesionalumo vertinimas (gyventojų požiūriu)

37,3 % nukentėjusiųjų mano, kad pareigūnai paviršutiniškai atliko nusikaltimo vietos apžiūrą, o 20,7% - kad atmetinai. Panašus skaičius teigiančių, kad jiems nepakankamai suteikė informacijos apie tyrimo eigą (48,6 % - paviršutiniška, 10,8 %- nesuteikė) ir kad ta informacija nebuvo labai suprantama (37,8% - paviršutiniškai, 21,6 %- nesuprantama)

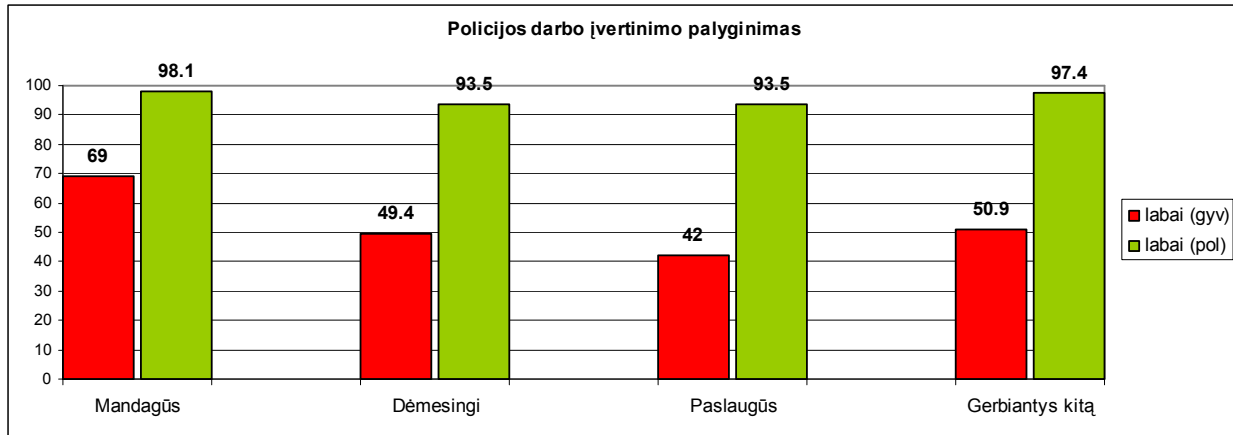
Kaip ir galima tikėtis, policijos pareigūnai savo darbą vertina žymiai geriau negu piliečiai. Tik vienu klausimu jų nuomonė priartėja prie gyventojų – 27,7 % pripažįsta, kad jie ne visada suteikia nukentėjusiems informaciją apie tyrimo eigą (17,8 % - kartais, 8,9 % - nesuteikia)

4 pav. Policijos pareigūnų profesionalumo vertinimas (policininkų požiūriu)

Vertindami pareigūnų bendravimo su piliečiais ypatumus visi apklaustieji apibūdino, pareigūnų mandagumą, dėmesingumą, paslaugumą ir pagarbą piliečiams. Šių aspektų įvertinimas pateikiamas 5 paveiksle.

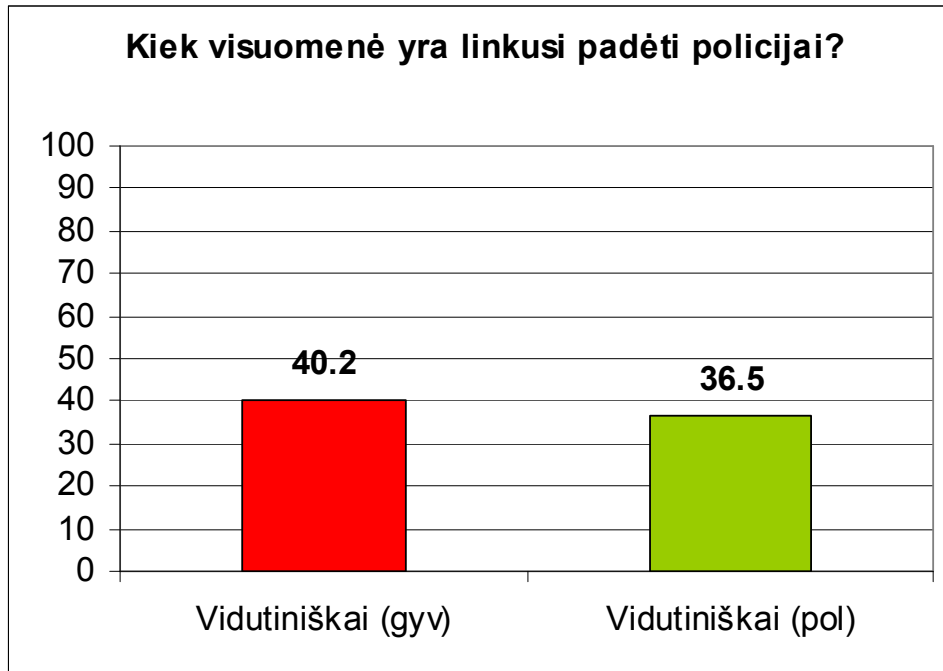
5 paveikslas. Pareigūnų bendravimo aspektų įvertinimas.

Policijos pareigūnai vertina savo bendravimą su piliečiais žymiai geriau nei patys gyventojai, tačiau net ir jų vertinime stebima tendencija būti mažiau dėmesingiems ir paslaugiams. Gyventojų įvertinime tai atsispindi dar ryškiau – 69% gyventojų mano, kad pareigūnai yra mandagūs (labai arba vidutiniškai), 49,4%, kad dėmesingi, 42%, kad paslaugūs. Kad policijos pareigūnai nemandagūs nurodo 7,0% apklaustųjų gyventojų, nedėmesingi - 14,7%, nepagarbūs – 17,5%, nepaslaugūs - 20,7%.

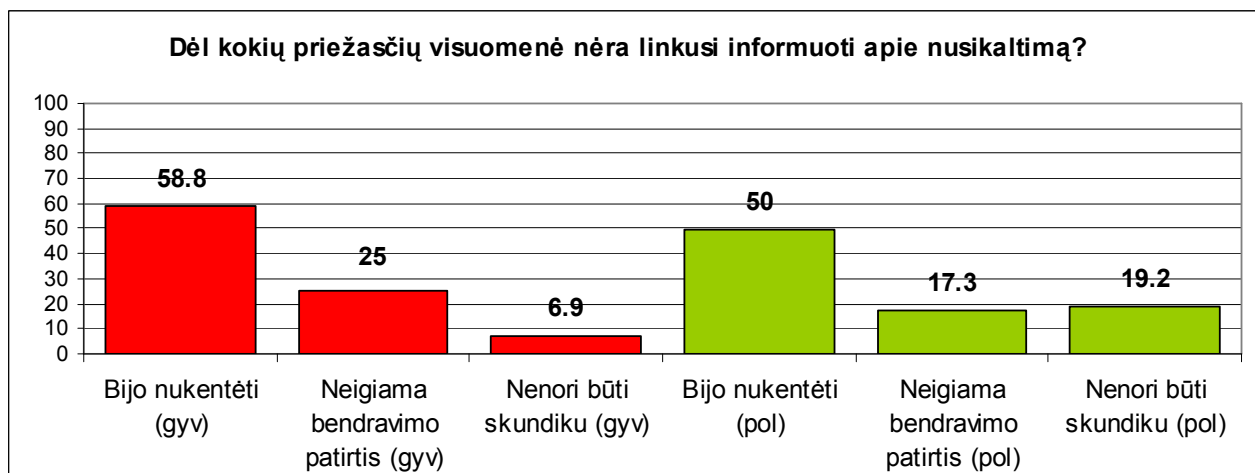
Siekdami išsiaiškinti gyventojų ir pareigūnų požiūrį į visuomenės bendradarbiavimą su policija, klausėme: „Kaip manote, ar visuomenė yra linkusi padėti policijos pareigūnams?“ bei „Kaip jūs manote, dėl kokių priežasčių gyventojai neinformuoja policijos, pamatę nusikaltimą?“. Apibendrinti rezultatai atsispindi 6 ir 7 paveiksluose.

6 paveikslas. Kiek visuomenė yra linkusi padėti policijos pareigūnams?

40,2% gyventojų mano, kad visuomenė yra labai arba vidutiniškai linkusi padėti policijai ir taip pat mano 36,5% policijos pareigūnų.

7 paveikslas. Kokios yra pagrindinės priežastys, trukdančios pranešti apie nusikaltimą?

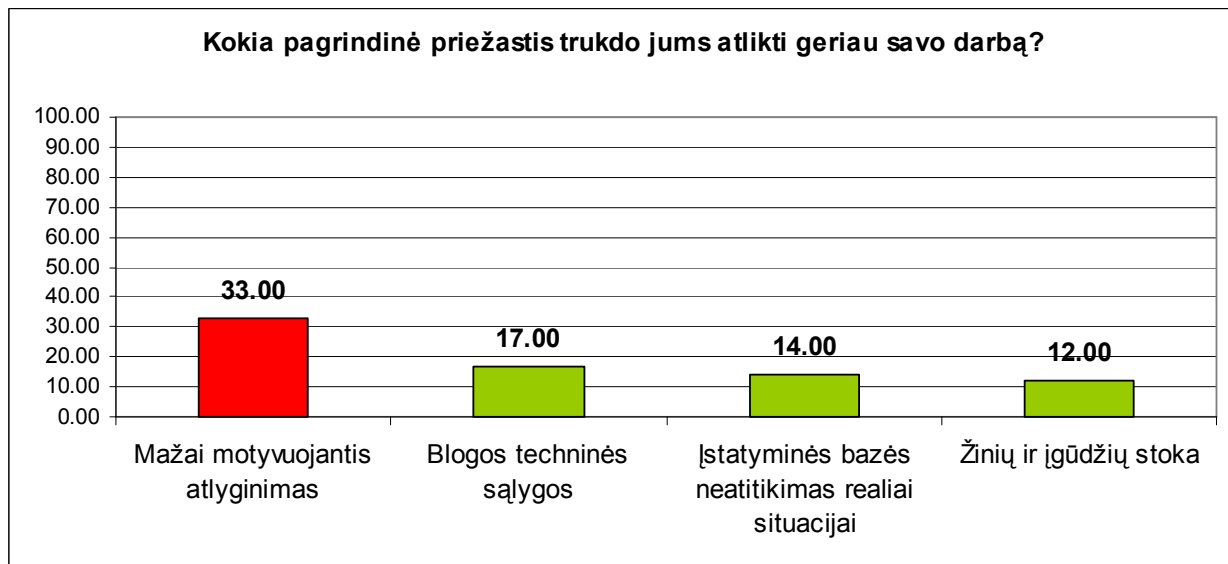

Pagrindine priežastimi tiek gyventojai, tiek pareigūnai nurodo pranešėjo baimę nukentėti asmeniškai (58,8% gyventojų, 50% policininkų). Kaip antrą pagal svarbumą priežastį gyventojai nurodo neigiamą bendravimo su policija patirtį (25%). Tuo tarpu policininkai mano, kad antra pagal svarbumą priežastis yra baimė būti skundiku (19,2%).

Įdomu tai, kad paklausus, ar pats tyrimo dalyvis yra linkęs informuoti policiją, pamatęs nusikaltimą, net 92% dalyvių atsakė, jog informuotų.

Kaip matyti iš 8 paveikslo, pareigūnų nuomone jiems trukdo kokybiškai atlikti savo pareigas yra mažai motyvuojanti atlyginimas (33% dalyvavusių apklausoje pareigūnų nurodo kaip pagrindinę priežastį), blogos techninės sąlygos (17%), įstatyminės bazės neatitikimas realiai situacijai (14%), paties pareigūno žinių ir įgūdžių stoka (12%). Kitos nurodytos priežastys - netinkamas vadovavimas (10 %), per didelis darbo krūvis (9 %)

8 paveikslas. Pagrindinės priežastys, trukdančios pareigūnams dirbti geriau.

Tyrimo dalyvavusių pareigūnų alga yra 1000-3300 Lt. (vidurkis: 1977,54 Lt.).
Norima alga - 1800-5000 Lt. (vidurkis: 3334,40 Lt.).

REZULTATŲ APTARIMAS

Atliktas tyrimas palietė kelis svarbius policijos darbo ar su juo susijusius aspektus: bendravimą su piliečiais, policijos ir visuomenės bendradarbiavimą, pareigūnų požiūrį į tai, kas trukdo efektyviau atlikti savo pareigas.

Reikia pažymėti, kad daugiau kaip pusė kontaktavusių su policijos pareigūnais vertina jų bendravimą palankiai (labai gerai ir gerai), tačiau ir blogai bei labai blogai vertinančių su jais bendravusių pareigūnų darbą gyventojų irgi yra nemažai (35,1 %). Apie pusę nukentėjusių nuo nusikaltimo piliečių gerai vertina policijos darbuotojų profesionalumą, bet kita panašaus dydžio piliečių dalis vertina juos gana kritiškai. Ypač pažymėtina tai, kad 59,4 % nukentėjusiųjų mano, jog jiems nepakankamai buvo suteikta informacijos apie tyrimo eigą arba ji buvo nelabai suprantama. Tą iš dalies pripažįsta ir kai kurie policijos pareigūnai.

Pareigūnai teigia, kad jie bendrauja pakankamai gerai (įvertinimas „labai gerai“ ir „vidutiniškai“): mandagumas - 98,1%, dėmesingumas – 93,5%, paslaugumas – 93,5% ir pagarba kitam – 97,4%. Gyventojai vertina pareigūnų bendravimą kritiškiau: mandagumas – 69%, dėmesingumas – 49,4%, paslaugumas – 42%, pagarba kitam – 50,9%. Kaip matyti labiausiai gyventojai pasigenda paslaugumo, dėmesingumo ir pagarbumo. Tendencija, nors ir labai nežymi, būti mažiau dėmesingiems ir paslaugiams matyti ir pačių policijos pareigūnų atsakymuose. „Jei mandagumas yra reglamentuotas įstatymo ir policijos etikos kodekso, tai dėmesingumą ir paslaugumą galima prisikirti nereglamentuotam elgesiui. O jį apsprendžia auklėjimas ir kultūra, bendros visuomenės ir policijos vertybės. [2]. Toks didelis neatitikimas tarp gyventojų ir pareigūnų vertinimo gali būti paaiškintas ir tuo, kad tyrime dalyvavę pareigūnai iš tikrųjų yra pakankamai mandagūs, paslaugūs, dėmesingi, o gyventojai paprasčiausiai susidūrė su tyrime nedalyvavusiais pareigūnais. Ateities tyrimuose būtų naudinga sukcentruoti dėmesį būtent į „išorinį“ policijos sluoksnį (patruliais, pranešimus apie nusikaltimą priimančiais operatoriais), kurie daugiausiai bendrauja su piliečiais ir įvertinti būtent jų darbo kokybę.

Kaip atskleidė tyrimas, policijos pareigūno bendravimas turi labai didelę įtakos policijos ir visuomenės bendradarbiavimui. Piliečiai antra pagal svarbą priežastimi, kodėl visuomenė nebūtų linkusi pranešti apie nusikaltimą, nurodė neigiamą bendravimo su policija patirtį. Todėl pakankamai logiška būtų teigti, kad pagerėjus policijos bendravimo kokybei, turėtų pagerėti ir visuomenės bei policijos bendradarbiavimas. Tam, kad dar labiau padidinti visuomenės norą bendradarbiauti, reikia sutelkti dėmesį sprendžiant pagrindinę nenoro bendradarbiauti priežastį – baimę nukentėti. Šioje vietoje esminiu tampa pranešusio apie nusikaltimą piliečio saugumo užtikrinimas, kuris yra pasiekiamas garantuojant jo anonimiškumą. Įdomu tai, kad net 92% tyrime dalyvavusių gyventojų teigė, jog praneštų apie nusikaltimą policijai (tie patys gyventojai teigė, kad tik 40,2% visuomenės narių yra linkę pranešti apie nusikaltimą). Tokius rezultatus galima aiškinti keliomis hipotezėmis. Pirmiausia, tyrime iš tikrųjų galėjo dalyvauti pakankamai sąmoningi ir brandūs piliečiai (68% turėjo aukštąjį išsilavinimą). Antra, piliečiai ryškiai pervertina savo pasiryžimą ir atsidūrę realioje situacijoje, kai reikia atlikti pranešimo veiksma, sudvejotų ir nepraneštų. Apibendrinant, požiūris į visuomenės norą padėti policijai tiek pačių gyventojų (40,2%), tiek ir policininkų (36,5%) yra pakankamai pesimistinis.

Policijos pareigūnų nuomone pagrindinė priežastis, trukdanti jiems atlikti savo darbą geriau, yra mažai motyvuojantis atlyginimas (33%). Žengėme dar vieną žingsnį šia kryptimi ir klausėme, kiek gi pinigų jiems reiktų? Apibendrinus paaiškėjo, kad vidutiniškai bent

jau tyrime dalyvavusiems policijos pareigūnams atlyginimą reiktų pakelti 40,69% arba 1356,86 Lt. Kitos pagal svarbumą priežastys trukdančios geriau dirbti pareigūnams – didelis darbo krūvis (17%), blogos techninės sąlygos (15%), įstatyminės bazės neatitikimas realiai situacijai (12%), netinkamas vadovavimas (11%).

Vienas iš įdomių rezultatų šiame tyrime buvo bausmės įtaka pareigūno darbo vertinimui. Palyginus gyventojus, kurie buvo bausti (o tokių buvo, net 40% iš visų bendravusių su pareigūnais) paaiškėjo, kad jie pareigūno darbą vertina tik nežymiai blogiau nei nebausti gyventojai. Ar bausmė neturi įtakos pareigūno darbo vertinimui? Šis rezultatas gali būti įvairiai interpretuojamas. Galima teigti, kad Lietuvos visuomenė yra pratusi tapatinti pareigūną kaip asmenį, kuris baudžia (policininkas = „baudėjas“) ir kol kas nemato policijos pareigūno kaip saugotojo, gynėjo, pagalbininko, todėl ir tai, kad juos baudžia, jiems atrodo natūralu. Kita vertus, nubaustieji buvo daugiausiai už KET pažeidimus, ir galima daryti prielaidą, kad bausti buvo teisėtai, todėl bausmė nesukėlė didelio pykčio nubaustiesiems (tuo labiau, jei buvo „draugiškai susitarta“ dėl bausmės dydžio).

Apibendrinant reikia pažymėti, kad yra nemažai veiksnių galinčių pagerinti policijos pareigūnų darbą, o tuo pačiu ir Lietuvos policijos prestižą, kurios naujas šūkis įpareigoja: „Ginti. Saugoti. Padėti.“ (šūkyje nėra ketvirto žodžio – bausti). Šio tyrimo tikslas buvo patyrinėti vieną iš jų – bendravimo su piliečiais problemą. Jis parodė, kad šioje srityje dar yra daug kas nuveikti gerinant sąveiką tarp policijos pareigūnų ir gyventojų, formuojant tinkamas pareigūnų elgesio nuostatas ir jų pačių požiūrį į bendravimo su piliečiais svarbą.

IŠVADOS

1. Daugiau kaip pusė kontaktavusių su policijos pareigūnais (64,9 %) vertina jų bendravimą palankiai (labai gerai ir gerai), tačiau ir blogai bei labai blogai vertinančių su jais bendravusių pareigūnų darbą gyventojų yra 35,1 %.
2. Apie pusę nukentėjusių nuo nusikaltimo piliečių gerai vertina policijos darbuotojų profesionalumą, bet kita panašaus dydžio piliečių dalis vertina juos gana kritiškai. 59,4 % nukentėjusiųjų mano, jog jiems nepakankamai buvo suteikta informacijos apie tyrimo eigą arba ji buvo nelabai suprantama. Tą iš dalies pripažįsta ir kai kurie policijos pareigūnai.
3. Labiausiai gyventojai bendravime su policijos pareigūnais pasigenda paslaugumo, dėmesingumo ir pagarbumo. Tendencija, nors ir labai nežymi, būti mažiau dėmesingiems ir paslaugiams matyti ir pačių policijos pareigūnų atsakymuose.

4. Tiek pareigūnų, tiek gyventojų požiūris į visuomenės ir policijos bendradarbiavimą nesiskyrė ir buvo pakankamai pesimistinis (gyventojai mano, kad 40,2% visuomenės narių yra linkę pranešti apie nusikaltimą, o policininkai mano, kad 36,5%). Pagrindine nenoro pranešti apie nusikaltimą priežastimi abi pusės nurodo baimę nukentėti. Piliečiai antra pagal svarbą priežastimi, kodėl visuomenė nebūtų linkusi pranešti apie nusikaltimą, nurodė neigiamą bendravimo su policija patirtį.
5. Policijos pareigūnų nuomone pagrindinė priežastis, trukdanti jiems atlikti savo darbą geriau, yra mažai motyvuojantis atlyginimas. Kitos pagal svarbumą priežastys trukdančios geriau dirbti pareigūnams – didelis darbo krūvis, blogos techninės sąlygos, įstatyminės bazės neatitikimas realiai situacijai, netinkamas vadovavimas.

LITERATŪRA

1. Estijos policininkai vertina pokyčius pozityviai. //Policija, 2008, Nr.23 , 8-12 p. 2008
2. Justickis V., Navikas G. Bendravimo psichologija.- Vilnius: LPA, 1995.
3. Ka veikojas policijas tels? //Kartiba un Drošiba, August 2008, Nr.1, 10-11 p.
4. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos policijos sistemos plėtros programos patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2006-12-30 Nr. 144-5466, 11 punktas.
5. Raipa A., Smalskys V.. Policijos personalo rengimo vadybiniai ir istoriniai aspektai. Viešoji politika ir administravimas. 2006 m. Nr. 18, , p. 78-79.
6. Roper.R. Kriminalinių nusikaltimų prevencija, pertvarkius piliečių ir policijos santykius. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai. ?T.3. P. 106.
7. <http://www.policija.lt/index.php?id=91> Policijos departamento užsakymu atlikti rinkos ir visuomenės nuomonės tyrimų kompanijos „Baltijos tyrimai“ tema „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“.

THE EVALUATION OF POLICE WORK BY CITIZENS

assoc.prof. Laima Ruibyte
Vilius Velicka
Timas Petraitis

Mykolas Romeris University

Keywords: *police officers' and policemen's attitude towards cooperation with citizens, cooperation between the police and publicity, motivation of the activities of policemen.*

Summary

The results of a survey of public opinion show that the Police in Lithuania are less trusted by population than in other countries members of the European Union, consequently, we have tried to ascertain the attitude of population towards the quality of police work and the attitude of policemen themselves towards their work; as well as the difference in the assessment between people who have had and have not had a direct contact with police officers and also establish the peculiarities of cooperation between inhabitants and policemen.

334 people have participated in the investigation: 178 residents and 156 policemen. Two questionnaire forms have been prepared for the investigation with the help of which we have tried to ascertain various aspects of the police activities. One questionnaire form including 14 questions has been prepared for police officers and the other one of 16 questions has been intended to inhabitants. The results have shown that more than a half of people who had contacts with police officers (64,9%) assess interaction positively (very good and good), nevertheless, the number of people assessing the interaction with police officers poorly and very poorly is still not inconsiderable (35,1%). About one half of the aggrieved people assess the regularity of police officers well; however, the assessment of the other part of the same size is rather critical. 59,4% of the aggrieved consider that they were insufficiently informed either about the run of the investigation or about its intelligibility. In communication with police officers the inhabitants miss attention, attentiveness and courtesy most often. There is a slight tendency to be less attentive and courteous in the answers of police officers too. Both sides indicate that the major reason not to report about the fulfilled crime is fear to suffer for it. Inhabitants indicated that the second according to the significance reason not to inform about the crime is negative experience of cooperation with the police. The investigation has detected the motivation factors which influence the activities of policemen.